

Айтжанов М.А.^{* 1}

¹Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық Қазақ-Түрік университеті
(Түркістан, Қазақстан)

СТУДЕНТТЕРДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАЙЫНДЫҒЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ АРҚЫЛЫ КӘСІБИ БІРЕГЕЙЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

Аңдатпа

Жоғары білім беру жүйесіндегі заманауи өзгерістер тек технологиялық жаңалықтарға ғана емес, студенттердің кәсіби дамуының психологиялық негіздеріне де назар аударуды қажет етеді. Мамандыққа психологиялық дайындық және кәсіби тұлғаны қалыптастыру табысты тұлғалық және кәсіби дамудың негізгі шарттары болып саналады.

Студенттердің танымдық, эмоционалды-ерікті және тұлғалық ресурстарын дамытуға бағытталған бағдарлама құру білім берудегі қайта құруларға бейімделу құралы ғана емес, мұғалімнің тұтас психологиялық тұрақтылығын қалыптастыру механизмі болып табылады. Өзінің кәсіби миссиясын түсіну, эмпатияны, рефлексияны, өзін-өзі реттеуді және эмоционалды тұрақтылықты дамыту болашақ маманның білім беру кеңістігіне үйлесімді түрде енуіне мүмкіндік береді.

Зерттеудің мақсаты – болашақ мұғалімнің кәсіби дамуының психологиялық негіздерін, оның ішінде когнитивтік-эмоционалды факторларды, жеке ресурстарды және кәсіби сәйкестендіру механизмдерін модельдеу. Ғылыми негізделген психотехнологиялар мен тиімді платформалық шешімдерді әзірлеу педагогикалық салада студенттердің тұрақты және мақсатты психологиялық дамуын қамтамасыз ететін жүйе құраушы компонент ретінде қарастырылады.

Түйін сөздер: психологиялық дайындық, кәсіби сәйкестік, когнитивтік-эмоционалды даму, өзін-өзі реттеу, жеке ресурстар.

Айтжанов М.А.^{1*}

¹Международный Казахско-Турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави
(Туркестан, Казахстан)

ИННОВАЦИОННАЯ ПРОГРАММА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ

Аннотация

Современные изменения в системе вузовского образования обуславливают необходимость акцентировать внимание не только на технологических инновациях, но и на психологических основаниях профессионального становления студентов. Психологическая готовность к профессии и формирование профессиональной идентичности рассматриваются как ключевые условия успешного личностного и профессионального развития.

Создание программы, ориентированной на развитие когнитивных, эмоционально-волевых и личностных ресурсов студентов, выступает не просто инструментом адаптации к образовательным трансформациям, а механизмом формирования целостной психологической устойчивости педагога. Осмысление собственной профессиональной миссии, развитие эмпатии, рефлексии, саморегуляции и эмоциональной устойчивости позволяют будущему специалисту гармонично интегрироваться в образовательное пространство.

Цель исследования заключается в моделировании психологического базиса профессионального становления будущего педагога, включающего когнитивно-эмоциональные факторы, личностные ресурсы и механизмы профессиональной идентификации. Разработка научно обоснованных психотехнологий и эффективных платформенных решений рассматривается как системообразующий компонент, обеспечивающий устойчивое и целенаправленное психологическое развитие студентов педагогических направлений.

Ключевые слова: психологическая готовность, профессиональная идентичность, когнитивно-эмоциональное развитие, саморегуляция, личностные ресурсы.

Aitzhanov M.A.^{1*}

¹*Khoja Ahmed Yasawi International Kazakh-Turkish University (Turkestan, Kazakhstan)*

INNOVATIVE PROGRAM FOR FORMING STUDENTS' PROFESSIONAL IDENTITY BY PROVIDING PSYCHOLOGICAL READINESS

Abstract

Modern changes in the system of higher education necessitate focusing not only on technological innovations, but also on the psychological foundations of students' professional development. Psychological readiness for a profession and the formation of professional identity are considered key conditions for successful personal and professional development.

The creation of a program aimed at developing students' cognitive, emotional-volitional and personal resources is not just a tool for adapting to educational transformations, but a mechanism for forming a teacher's holistic psychological stability. Understanding one's own professional mission, developing empathy, reflection, self-regulation and emotional stability allow a future specialist to harmoniously integrate into the educational space. The aim of the study is to model the psychological basis of professional development of a future teacher, including cognitive-emotional factors, personal resources and mechanisms of professional identification. The development of scientifically based psychotechnology's and effective platform solutions is considered as a system-forming component that ensures sustainable and targeted psychological development of students in pedagogical fields.

Keywords: psychological readiness, professional identity, cognitive-emotional development, self-regulation, personal resources.

ҚЫСҚАША Педагогтың кәсіби қалыптасуының технологиялық архитектурасын құру өз кезегінде болашақ педагогтың кәсіби қалыптасу тиімділігін арттыру жөніндегі мемлекеттік міндетті шешуге бағытталады. Бұл тұжырымдар Қазақстан Республикасының 2023–2029 жылдарға арналған орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамыту тұжырымдамасында, сондай-ақ 2023–2029 жылдарға арналған жоғары білім мен ғылымды дамыту тұжырымдамасында көрініс тапқан [1, 2].

Осыған байланысты жоғары білім беруді жаңа мазмұнмен толықтыру, педагогикалық кадрларды даярлауға қойылатын жаңа талаптар сапалы өзгерістерді қажет етеді.

Ресей Федерациясында 2030 жылға дейінгі үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесін дамыту стратегиясында келесі міндеттер қарастырылады: «...педагогикалық мамандықты, әлеуметтік қызмет ету, әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекетті насихаттау моделін әзірлеу және іске асырумен байланысты міндеттер; педагогикалық білім беру жүйесінің кадрлық әлеуетін дамыту, оның беделі мен қазіргі ресейлік қоғамының әлеуметтік-гуманитарлық практика жүйесіндегі сұранысын арттыру жөніндегі міндеттер» [3, с. 31].

Білім беру жүйесіндегі сапалы өзгерістер – жаңа білім беру стандарттарын енгізу, цифрландыру, құзыреттілікке негізделген тәсілге баса назар аудару немесе мектептің әлеуметтік рөлін өзгерту – педагогтың тұлғасына және кәсібилігіне қойылатын талаптарды қайта қарауға әкеледі.

Қазіргі заманғы әлеуметтік-мәдени контекст болашақ педагогтан пәндік мазмұнды меңгерумен қатар, педагогикалық икемділіктің жоғары деңгейін, цифрлық сауаттылықты, өзін-өзі дамыту қабілетін, жобалық қызметті және білім беру үдерісінің әртүрлі субъектілерімен өзара әрекеттесуді талап етеді.

Болашақ педагогтың кәсіби қалыптасуының тиімділігін арттыратын технологиялық архитектураны құру – бұл тек жүйені сапалы өзгертуге деген талап емес, ол VUCA дәуірінің келуіне сәйкес келетін жаңа тұлғаны қалыптастыруға деген сұраныс.

Болашақ мұғалімді кәсіби даярлау мәселесіне арналған ғылыми зерттеулерді талдау көрсеткендей, бір жағынан, бұл үдеріс қоғамның өзекті қажеттіліктері контекстінде алға озып жүруі тиіс идеалды түрінде қарастырылады. Екінші жағынан, кәсіби педагогикалық ойлаудың субъектісі ретінде тұлғаның психологиялық аспектілерін қамтитын бірнеше мәселелер толық шешімін тапқан жоқ; әр кезеңнің өзіне тән механизмдері, детерминанттары және даму шарттары бар.

Тұлғаның кәсіби қалыптасуы жүйелі ұйымдастыру мен тәлімгерлік негізге (технологиялық база ретінде) ие болуы қажет екені белгілі.

Педагогикалық білім берудің цифрлық технологияларға көшуімен бірге күрделі мәселелер де туындайды. Мәлім болғандай, педагогтың шығармашылық және тұлғалық өсуі әрдайым технологияларды енгізу арқылы мақсатты түрде ынталандырылмайды [4].

Білім беру ортасының архитектуралық ұйымдастырылуының концептуалдық негізі әлі де толық дамытылмағанына (әсіресе гуманитарлық ғылымдар саласында) және инновациялық сипатқа ие екеніне қарамастан, шетелдік ғалымдар P. Barrett, Y. Zhang, J. Moffat, K. Kobbacy «инновациялық технологиялардың жедел дамуы педагогтардың кәсіби дамуына елеулі әсер ететіні» анықтаған [5].

Жоғарыда айтылғандарға негізделе отырып, болашақ педагогтың кәсіби қалыптасу жүйесінде – оның кәсіпке ену технологиялық үдерісі ретінде, тұлғаның сапалы өзгерістері, жеке және кәсіби қасиеттерінің дамуы мен өзгеруі, мамандыққа оң көзқарастың қалыптасуы жүреді, алайда білім беру үдерісінің субъектілерінің кәсіби қалыптасуының технологиялық архитектураны модельдеудің әдіснамалық негізі қарастырылмағаны және оның салдарынан қазақстандық педагогикалық зерттеулерінде бұл мәселе жеткілікті деңгейде ашылмағаны анықталады.

Қазіргі уақытқа дейін шетелдік зерттеушілер мұғалім мен оқушы тұлғасының қалыптасуына білім беру ортасының әсері дәрежесін зерттеу контекстінде белгілі нәтижелерге қол жеткізген: Bronfenbrenner, Urie экожүйелік тәсіл теориясы білім беру ортасының архитектураның маңыздылығын түсінудің бастапқы негізі ретінде қызмет етеді [6]; Eugene, D. R. жоғары оқу орны ортасының технологиялық архитектурасының көпдеңгейлі өзара шарттылығы және педагогтың кәсіби дамуы моделі [7]; Demirtas-Zorbaz, S., Akin-Arikan, C., Terzi, R. мұғалім мен оқушының тұлғалық дамуын ескеретін мектеп климатының проблемалық алаңының метаанализі [8]; Burns, E. C., Collie, R. J., Van Bergen, P., Martin, A. J. педагогтың латентті профилі [9].

Осының нәтижесінде зерттеудің мақсаты – университеттік білім берудің технологиялық архитектурасы аясында болашақ педагогтардың коммуникативтік-бағалық көрсеткіштері мен қажеттіліктерін эксперименттік негіздеу, сондай-ақ Қазақстандағы Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің білім алушылары негізінде тиімділігін диагностикалау және апробациялау болып табылады.

Ресейлік ғалымдар Р.А. Валеева мен А.М. Галимовтың кәсіби қалыптасу үдерісіне қатысты концептуалдық тәсілдерді зерттеуге арналған теориялық талдауының нәтижелері көрсеткендей, педагогтың технологиялық құзыреттілігі тұлғаның әмбебап сипаттамасы ретінде күрделі ұйымдасқан жүйе болып табылады, ол тәжірибеде өзінің әлеуетін (құзыреттер, тәжірибе, жеке қасиеттер) кәсіби өсу үшін жүзеге асыру қабілетін, оның әлеуметтік маңыздылығы мен жауапкершілігін түсінуді және оны үздіксіз жетілдіру қажеттілігін қамтиды [10].

Қазақстандық ғалымдар мен практиктер: тұлғаның дамуына және оқушылар мен педагогтардың жеке басының өсуіне негізгі мән берілетін персонализацияланған оқыту ортасын енгізу механизмі; оқушылардың қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып жасалған білім беру

құралдары мен қосымшалар кешені; өзін-өзі дамыту үшін қолдау мен ресурстарды қамтамасыз ететін бейімделгіш жүйелерді құруды өзекті ететін оқытушының персонализацияланған профилі [11]; болашақ педагогтардың қажеттіліктері мен таңдауына бейімделген оқытуды қамтамасыз етуге бағытталған, соның ішінде 21-ғасырдың жұмыс дағдыларына кеңінен қол жеткізуді қамтитын білім беру ортасының дизайны [12].

Педагогикалық қауымдастықтардың құрылуы тәжірибе алмасуға және қолдауға ықпал етіп, тұлғалық және кәсіби дамуға оң әсерін тигізеді [13, б. 46]. Сонымен қатар, кәсіби қалыптасуға бағытталған оқыту, әсіресе педагог мамандығына бағытталған дәстүрлі оқыту форматын жетілдірді.

Оқушыға бағытталған оқыту кезінде студенттер «құрушылар» ретінде қарастырылуы мүмкін, ал жоғары оқу орны педагогының рөлі – студенттің мамандық таңдауындағы саналығын анықтау бұл оның кәсіби ниеттерін қалыптастырудың маңыздылығын білдіреді [14]. Сонымен бірге, дәстүрлі тәсілдердің сыни ойлауды дамытуға аз көңіл бөлетіні атап өтіледі [15]. Сондай-ақ, кәсіби құзыреттер жүйесін меңгеру барысында әлеуметтік мәні бар және кәсіби маңызды қасиеттер қалыптасатыны белгілі болды [16].

Кәсіби даярлау үдерісі студенттердің белсенді сезім құрушылар ретінде үздіксіз және ұйымдастырылған білім алуға ұмтылатын активті үдеріс ретінде қарастырылады [17].

Студенттердің кәсіби бағдарлауына бағытталған оқу қызметінде конструктивистік идеялар педагогтың жауапкершілігі мен рөлін ерекше атап көрсетеді [18].

Болашақ педагог кадрларды мансаптық кеңес беру және кәсіби оқыту үдерістерін технологиялық қолдау – ғылыми негізделген технологиялар мен платформалық шешімдер кешенін құру болып табылады [19].

Мысалы, олардың құрған «Мұғалімдердің кәсіби дамуының сандық платформасы». Осылайша, аталған зерттеушілердің теориялық талдауы аясында кәсіби қалыптасуды және педагог мамандығына деген қатынасты түсіну қазіргі заманғы мұғалімді даярлау стратегиясын айқындауға мүмкіндік береді.

НӘТИЖЕЛЕР МЕН ТАЛҚЫЛАУ Инновациялық бағдарлама болашақ педагогтың психологиялық эмпатиясын, эмоциялық жүктемелермен күресе білу қабілетін дамытуға, сондай-ақ тұрақты педагогикалық бірегейлікті қалыптастыруға бағытталған. Эмоционалдық және когнитивтік дамудың, кәсіби эмпатия мен студенттердің психологиялық кемелдігінің өзара байланысы олардың болашақ педагогикалық практикасының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Бағдарламаның мақсаттары мен міндеттері: білім беру процесінің субъектілерімен тиімді өзара әрекеттесу үшін қажетті болашақ педагогтардың өзін-өзі тануын және өзін-өзі реттеуін дамыту; педагогикалық міндеттерді шешуде және кәсіби қиындықтарды еңсеруде психологиялық икемділікті қалыптастыру; студенттерді кәсіби қалыптасу және педагогикалық практикаға бейімделу үдерісінде психологиялық қолдау көрсетуге жағдай жасау.

Негізгі назар болашақ педагогтардың педагогикалық практикасына аударылған. Педагогикалық практика – студенттерді мұғалім жұмысына сәтті дайындаудың ең тиімді құралдарының бірі. Практика барысында студенттер бастапқы кәсіби тәжірибе ғана емес, сонымен қатар тұлғалық-кәсіби ұстаным қалыптастырады, педагогикалық жағдайларды өмір сүру мен педагогикалық мәселелерді шешуде қайталанбас тәжірибе жинақтайды.

Педагогикалық практиканы ұйымдастырудың мақсаттары, міндеттері мен қағидалары туралы түсініктерді жаңарту инновациялық оқыту стратегиясы контекстінде жүзеге асады. Инновациялық стратегия педагогикалық жоғары оқу орны студенттерін сапалы кәсіби даярлау тәсілдерін өзгертуді көздейді.

«Педагогикалық практика» инновациялық модулін әзірлеген Шеймарданов Ш.Ф. мен Яруллин авторларының айтуынша, болашақ педагогтың қалыптасу үдерісі жоғары оқу орны қабырғасында басталады. Сондықтан студенттердің тұлғалық өзін-өзі жүзеге асыруы мен кәсіби табысты болуына жағдай жасайтын білім беру ортасын құру қажет [99].

Педагогикалық практиканың модульдік ұйымдастырылуы оқушылардың шығармашылық әлеуетін іске асыруға, олардың өз педагогикалық ұстанымын қалыптастыруға, мамандыққа жауапкершілікпен қарауға және оның тұлғалық әрі қоғамдық маңыздылығын түсінуге ықпал етеді.

«Педагогикалық практика» модулінің техникалық тапсырмасының негізінде студенттерге өздерінің тұлғалық әлеуетін жүзеге асыруға, кәсібін тиімді меңгеру механизмдерін белсендіруге, мамандықта жеке мән-мағыналарын ашуға және кәсіби қызметтің жеке стилін таңдауға мүмкіндік беретін идея жатыр. Практиканың негізгі кезеңдері педагогикалық міндеттерді әртүрлі жолдармен шешу қабілетін дамытуға, оқушыларда шығармашылыққа ұмтылуды оятуға, мағыналарды тудыру және ашу дағдысын жетілдіруге, сондай-ақ олармен бірлесіп шығармашылық қызметте жұмыс істеуге бағытталған.

Модификацияланған техникалық модуль (техникалық тапсырманың мазмұндық компоненттері) жоғары және жоғарыдан кейінгі білім берудің жаңа мемлекеттік білім беру стандарттары (МЖМБС) контекстінде құрастырылған: «Педагогикалық ғылымдар» бағытында – негізгі білім беру бағдарламаларын (БББ) меңгеру нәтижелеріне қойылатын талаптар бар, сондай-ақ болашақ педагогтардың ұстануы және иеленуі тиіс кәсіби құзыреттер кешені көрсетілген.

Маңызды механизм ретінде мақсатты кеңірек міндетке «қосылдыру» табылады, ол болашақ педагогтың өзекті қажеттіліктері мен мотивацияларына сүйенеді: болашақ педагогтардың тұлғалық сапаларымен анықталатын жағдайлар (мотивация ерекшеліктері, рефлексия, эмпатия, құндылықтар, шығармашылық ойлау, әлеуметтік коммуникативтік құзыреттілік, өзін-өзі іске асыру және болашақ педагогтардың тұлғалық жетілуі).

ҚОЛДАНУШЫЛАР Жобаға кез келген адам өзінің рөліне байланысты қатыса алады.

Тіркелу кезінде қолданушының рөліне сәйкес жоғары оқу орны порталының жеке кабинет деректерін синхрондау ұсынылады.

Кесте 1. Сайт қолданушыларын рөлдер бойынша бөлу

Рөл	Сипаттама	Қолжетімді функциялар
Кафедра	Кафедра меңгерушісі және/немесе практиканы ұйымдастыруға жауапты.	Білім алушыға практика түрлері мен типтерін, құзыреттерді, өту мерзімдерін, ЖОО тарапынан практика жетекшілерін бекіту.
ЖОО тарапынан практикаға жетекші	Практиканы қадағалайтын жоғары оқу орнының оқытушысы. «Бітіретін кафедра меңгерушісі» / «Администратор» рөлі арқылы практикаға рұқсат алады.	Практика бағдарламасын толтырады. Бағалау құралдары қорын тіркейді. Практика базаларын қосады. Келісімшарттар жасайды. Білім алушыларды практика базаларына бөледі. Практика бойынша ұсынысты қалыптастырады — оны басып шығарып, білім беру департаментіндегі практикаларға жауапты тұлғаға жолдау мүмкіндігімен. Жеке тапсырманы (жоспар-график) келіседі. Есеппен танысады, оны өңдейді, қажет болған жағдайда кері қайтарып, бағалайды.
Машықкер	Педагогикалық бағыт бойынша білім алатын, практиканы (тәжірибелік дайындықты) өтетін ЖОО білім алушы	Нұсқаулықтан өтеді. Практика бағдарламасымен, жеке тапсырмасымен (жоспар-графикпен) танысады. Практика күнделігін жүргізеді, есеп дайындайды, портфолио жасақтайды, қорытынды жазады. Практиканы жеке өту барысында, ЖОО тарапынан практика жетекшісі жүктеген келісімшартты жүктеп ала алады.

Практика базасынан практика жетекшісі	Сала бойынша ұйым (білім беру мекемесі) тарапынан практика жетекшісі ретінде тағайындалған педагог.	Практикаға арналған жеке жоспармен (жоспар-графикпен) танысады және оны келіседі. Практика күнделігінде практиканың орындалуы/орындалмауы туралы белгі қояды (келісілді / келіспеді). Практиканттың құзыреттерінің қалыптасу деңгейін бағалайды. Практикант туралы пікір (мінездеме) дайындайды, ол пікір практика базасындағы жетекші оны «жариялағаннан» кейін практиканттың кабинетінде пайда болады.
Әкімшілік	Әкімшілік панельге қолжетімділігі бар қолданушы.	Сайттағы барлық ақпаратқа қол жеткізе алады, оны өңдей, қоса және өшіре алады.

Функционалдық талаптар

Сайт беттері

Бастапқы бет

Бастапқы бетте ЖОО логотипі орналасқан.

Аутентификация беті

Аутентификация пайдаланушы рөліне байланысты ЖОО порталындағы профильдермен синхрондау арқылы жүзеге асады. Пайдаланушы «Құпия сөзді ұмыттыңыз ба?» функциясын пайдалана алады. Ол үшін электрондық поштаны енгізу қажет. Көрсетілген поштаға құпия сөзді ауыстыру сілтемесі бар хат жіберіледі. Пайдаланушы хаттағы сілтеме арқылы өте алады.

Басты бет. Рөлдер бойынша қосымша беттері: бітіретін кафедра, ЖОО тарапынан практика жетекшісі, машықкер, практика базасының жетекшісі.

Бітіретін кафедра:

1. ЖОО білім алушылар порталы

2. Академиялық топ бойынша және/немесе жеке білім алушы бойынша практиканың түрін, формасын және мерзімін анықтау

3. Академиялық топ бойынша ЖОО тарапынан практика жетекшісін анықтау

ЖОО тарапынан практика жетекшісі:

Практика бағдарламалары (ЖОО-ның «Оқытушыға арналған ААЖ»)

Менің практикаларым (белсенді практикалардың тізімі ашылады, оларға басқанда жетекші практиканың түрін, формасын, құзыреттерін, мерзімдерін және академиялық топтың тізімін көреді. Әр білім алушыға басқанда, практика базасын 2.1 тармақшасындағы тізімнен анықтауға болады, осылайша 4-тармақшаға ұсыныс жасалады)

2.1. Практика базалары

2.1.1. Практика базаларының тізімі

2.1.2. Жаңа практика базасы

Кесте 2. Практика базаларының ақпараттары

Практика базаларының атауы	Мекен-жай және реквизиті	Жетекші
Мысал: №121 жалпы білім беретін мектеп.		Асыллов П.К.
Мектеп – гимназия, Түркістан қ.		Калымова Е.Л.

Келісімшарттар және келісімшарттарға қосымшалар.

3.1. ЖОО-мен жасалған ұзақ мерзімді келісімшарттар тізілімі

3.2. Келісімшарт және қосымшалар

3.2.1. Келісімшарт (Негізінде келісімшарттың үлгісі жатыр. Практика жетекшісі құрылымдық бөлімшені, жетекшіні таңдап, сенімхат нөмірін, практика базасының атауын, жетекшіні енгізеді. Қажетті мәліметтер толтырылып, келісімшартты жүктеп алуға және/немесе практикада оқитын студентке жіберуге болады)

3.2.2. Қосымша 1 және 2 (Негізінде келісімшартқа арналған Қосымша 1 және Қосымша 2 үлгілері жатыр. Қажетті мәліметтер базадан таңдау арқылы жүктеледі).

4. Практика базаларына бөлу (практикаға ұсыну үлгісі)

Машиқкердің беті

1. Жеке кабинет (ЖОО-ның «Студент» автоматтандырылған ақпараттық жүйесі)

1.1. Студенттің тегі, аты, әкесінің аты

1.2. Институт

1.3. Курс

1.4. Топ

2. Менің практикаларым (ЖОО-ның «Студент» автоматтандырылған ақпараттық жүйесі) (Оқу жоспарына сәйкес барлық практикалардың түрлері мен түрлері ашылады, мұнда мерзімдері, түрі, типі көрінеді). Әрбір практика түрі жаңа қойындыда осы практика туралы ақпаратты ашу үшін белсенді сілтеме болып табылады. Әрбір түр бойынша ашылады:

2.1. Еңбек қауіпсіздігі бойынша нұсқаулық (Абай атындағы ҚазҰПУ-да оқу және өндірістік практика жүргізу кезінде қызметкерлер мен оқушыларға арналған еңбек қауіпсіздігі нұсқаулығы, 27.04.2025) («Таныстым» деген белгішемен).

2.2. Жеке тапсырма (ЖОО практика жетекшісі толтырады, редакциялау мүмкіндігімен және «Таныстым» белгішемен).

2.3. Күнделік (практикант толтырады, практикаларды орындау барысында жұмыстардың мазмұны мен орындалуы сипатталады, профильді ұйымның практика жетекшісі «орындалды» деген белгімен белгілейді).

2.4. Есеп (титулдық бет, мазмұны, кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды, қолданылған әдебиеттер тізімі, қосымшалар).

2.5. Құжаттарды басып шығару (есеп, жеке тапсырма, күнделік).

Профильді ұйымның практика жетекшісінің беті

1. Студенттер тізімі.

2 Жергілікті актілер (ЖОО-ның «Студент» автоматтандырылған ақпараттық жүйесі).

2.1. Оқушылар практикасы туралы ереже

2.2. Оқушылардың практикалық дайындығы туралы ереже

2.3. Практика бағдарламасы

3. Жергілікті актілер (edu.....)

3.1. Еңбек қауіпсіздігі, техника қауіпсіздігі, өрт қауіпсіздігі талаптары

3.2. Оқушылардың ішкі тәртіп ережелері

3.3. Қызметкерлердің ішкі еңбек тәртібі ережелері

4. Келісімге арналған құжаттар (ЖОО-ның «Студент» автоматтандырылған ақпараттық жүйесі)

4.1. Жеке тапсырма

5. Бағалау (ЖОО-ның «Студент» автоматтандырылған ақпараттық жүйесі)

5.1. Практика күнделігі

5.2. Құзыреттіліктің қалыптасуын бағалау

5.3. Мектеп жетекшісінің пікірі

Профильді ұйымның практика жетекшісінің студенттің жұмыс туралы пікірі (практика аяқталғаннан кейін)

Жеке кабинетінің беті:

Мүмкіндігі – жүйеден «аккаунтты өшіру» батырмасын басу арқылы өз деректерін өңдеу және аккаунтын жою. Бұдан кейін әрекетті растау сұралатын терезе шығады. Егер жойылған

аккаунт иесі, мысалы, сынып жетекшісі немесе практика жетекшісі болса, ол сол қызметте көрінуді жалғастырады, бірақ әдепкі суретпен көрсетіледі.

Пайдаланушы өз паролін жеке кабинетінен тек edu.....ru немесе kpfu.ru профилімен синхрондау арқылы өзгерте алады, рөліне байланысты.

Әкімшілік панель /admin мекен-жайында орналасуы тиіс. Оған тек әкімшілер кіре алады.

Әкімшілік панельде сайттағы барлық объектілердің тізімдері ұсынылған.

Негізгі бөлімдер бойынша статистиканы жүктеу мүмкіндігі бар.

«Педагогикалық практика» модулін жүзеге асыру аясында психологиялық-педагогикалық 10-сынып оқушыларына «Педагогтың тұлғасы» атты педагогикалық шеберхана ұйымдас-тырылды.

Сабақ барысында оқушылар болашақ мұғалім мамандығымен, оның балалармен табысты жұмыс істеуі үшін қажетті тұлғалық қасиеттері мен қабілеттерімен танысты.

Сабақтың басында «педагог» балалардан мұғалім тұлғасының қасиеттерін анықтап, оларды өздеріне тән қасиеттер ретінде қабылдауды сұрады, осылайша өздерінде осындай қасиеттер бар-жоғын түсіну мақсатында.

Негізгі педагогикалық қабілеттер ретінде коммуникативтік, перцептивтік (оқушының рухани әлеміне ену, оның эмоционалдық күйін объективті бағалау, психика ерекшеліктерін анықтау қабілеті), эмоционалдық тұрақтылық, ұйымдастырушылық қабілеттер, дидактикалық (оқытуға деген қабілет пен құштарлық) және суггестивтік (оқушыларға эмоционалдық-еріктік ықпал ету қабілеті) қабілеттер аталды.

Кәсіби қызметтегі басымдықтар туралы тест жүргізілді. Оқушының сөйлеу мәнері жақсы ұйымдастырылған және қызықты, ал сабақ материалының берілуі керемет екенін атап өткен жөн.

Шеберхананың соңында рефлексия өткізілді, оның барысында балалар педагогика қызықты екенін және мұғалімнің өмірі әрдайым оқиғаларға және жағымды эмоцияларға толы екенін түйіндеді.

«Педагогикалық практика» инновациялық модулін жүзеге асыру үшін негізінен барлық ресурстар қажет: ұйымдастырушылық ресурстар; цифрлық білім беру ресурстары (интернет ресурстары, электронды оқулықтар, тақырыптарға арналған анықтамалық материалдар, Microsoft PowerPoint, Microsoft Word, Microsoft Excel бағдарламалары арқылы жасалған тапсырмалар мен тесттер).

Инновациялық «Педагогикалық практика» модулінің техникалық тапсырмасының мазмұндық компоненттері, жоғары кәсіби білім берудің Федералды мемлекеттік білім беру стандартына сәйкес жасалған, мыналарды қамтуы мүмкін:

Практиканың мақсаттары мен міндеттері (универсалды, кәсіби құзыреттерді қалыптастыру);

Қызмет түрлері (жеке практикалық бағдарламаны әзірлеу, әдістемелік консультацияларға қатысу);

Оқыту нәтижелері (инновациялық білім беру технологияларын қолдану тәжірибесі);

Есеп беру формалары (өндірістік практика күнделігі, өндірістік практика өту туралы есеп).

Қорытынды:

Білім берудің цифрлық трансформациясының мәні қажетті оқу нәтижелеріне қол жеткізу және цифрлық технологияларды пайдалану негізінде білім беру үдерісін персонализациялауға бағытталған қозғалыста жатыр.

Мамандық бойынша кеңес беру және болашақ педагогтарды кәсіби даярлау үдерістерін технологиялық қолдау – ғылыми негізделген технологиялар мен платформалық шешімдер кешенін құру болып табылады.

Мұндай нәтижеге жетудегі инновациялық мысал ретінде Ходжа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық Қазақ-Түрік университетінің ғылыми өнімдерін айтуға болады.

Осы платформа жұмысының нәтижесінде авторлар мыналарды көздейді:

1. Әрбір оқушының барлық білім деңгейлерінде жеке білім беру траекторияларын құру және қамтамасыз ету;
2. Аймақ педагогтарының дайындық бағдарламаларын меңгергендерінің үлесін арттыру; платформалық шешімдер кешені негізінде цифрлық технологияларды меңгерген педагогтар саны барынша қамтылады.
3. Сынақ бағдарламасы мен әдістемесі, оған мыналар кіреді: сынақ объектісі, сынақ мақсаты, жүйеге қойылатын талаптар, құжаттама талаптары, сынақ өткізу тәртібі, сынақ жүргізу әдістемесі, сынақ бойынша есептер тізімі, бақылау мысалы (тестілеу сценарийі).

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Концепция развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023–2029 годы от 28 марта 2023 года № 249.
2. Концепция развития высшего образования и науки Республики Казахстан на 2023-2029 годы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 248. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000248/info>.
3. Стратегия развития системы непрерывного педагогического образования в Российской Федерации на период до 2030 года и аналитический доклад. Ростов-на-Дону: Изд-во Южного федерального университета, 2020. 76 с.
4. Бордовская Н. В. Профессионально-личностное развитие будущего специалиста: проблемное поле исследований // Профессионально-личностное развитие будущего специалиста: сборник статей / Под ред. Н. В. Бордовской. – СПб. 2012. – С. 3–24.
5. P. Barrett, Y. Zhang, J. Moffat, K. Kobba. An holistic, multi-level analysis identifying the impact of classroom design on pupils' learning Build Environ, 59 (2013), pp. 678-689.
6. Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Eugene, D. R. (2020). A multilevel model for examining perceptions of school climate, socioeconomic status, and academic achievement for secondary school students. J. Educ. Stud. Placed Risk 25, 79–99. doi: 10.1080/10824669.2019.1670067.
8. Demirtas-Zorbaz, S., Akin-Arkan, C., Terzi, R. (2021). Does school climate that includes students' views deliver academic achievement? A multilevel meta-analysis. Sch. Eff. Sch. Improv. 32, 543–563.
9. Burns, E. C., Collie, R. J., Van Bergen, P., Martin, A. J. (2022). Intrapersonal and interpersonal psychosocial adjustment resources and achievement: A multilevel latent profile analysis of students and schools. J. Educ. Psychol. 0726. doi: 10.1037/edu0000726.
10. Galimov, A, Kayumova L, Digital Platform for Educational Research Coordination // Lecture Notes in Networks and Systems. - 2024. - Vol.812. - P.205.
11. Tapalova O., Zhiyenbayeva N. Artificial Intelligence in Education: AIED for Personalised Learning Pathways // The Electronic Journal of e-Learning (EJEL) DOI:<https://doi.org/10.34190/ejel.20.5.2597>.
12. Шеймарданов Ш.Ф., Галимов А.М., Жиенбаева Н.Б. Мотивационно-дидактический инструментарий выбора педагогической профессии // методическое пособие// Алматы: «Kemel kitap», 2025. 85 с.
13. Абдиганбарова У.М., Жиенбаева Н.Б. Профессиональная подготовка будущего учителя на основе студентоцентрированного обучения в условиях цифровой среды. Вестник КазНПУ имени Абая. Серия Педагогика и психология. №2 (47) 2021, С.31-40. <https://doi.org/10.51889/2021-2.2077-6861.03>.
14. Partanen, Lauri. How student-centred teaching in quantum chemistry affects students' experiences of learning and motivation—a self-determination theory perspective. Chemistry Education Research and Practice 21.1 (2020): 79-94.

15. Gustavsson, Laila, et al. *Ways of dealing with science learning: A study based on Swedish early childhood education practice.* *International Journal of Science Education* 38.11 (2016): 1867-1881.
16. Wang, Shutao, and Demei Zhang. "Student-centred teaching, deep learning and self-reported ability improvement in higher education: Evidence from Mainland China." *Innovations in Education and Teaching International* 56.5 (2019): 581-59.
17. Silova, I., J. Rappleye, and Y. You. 2020. "Beyond the Western Horizon in Educational Research: Toward a Deeper Dialogue about Our Interdependent Futures." *ECNU Review of Education* 3 (1): 3–19.
18. Degago, Adinew Tadesse, and Luckson Muganyizi Kaino. "Towards student-centred conceptions of teaching: the case of four Ethiopian universities." *Teaching in Higher Education* 20.5 (2016)493-505.
19. Galimov A., Sheymardanov S., Nasibullov R., Yarullin I. *Digital Platform for Teachers? Professional Development // Lecture Notes in Networks and Systems.* - 2024. - Vol.695 LNNS, Is. - P.883-890.

References

1. *Koncepciya razvitiya doskol'nogo, srednego, tekhnicheskogo i professional'nogo obrazovaniya Respubliki Kazakhstan na 2023–2029 gody ot 28 marta 2023 goda № 249.*
2. *Koncepciya razvitiya vysshego obrazovaniya i nauki Respubliki Kazakhstan na 2023-2029 gody. Postanovlenie Pravitel'stva Respubliki Kazakhstan ot 28 marta 2023 goda № 248.* <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000248/info>.
3. *Strategiya razvitiya sistemy nepreryvnogo pedagogicheskogo obrazovaniya v Rossijskoj Federacii na period do 2030 goda i analiticheskij doklad.* Rostov-na-Donu: Izd-vo Yuzhnogo federal'nogo universiteta, 2020. 76 s.
4. Bordovskaya N. V. *Professional'no-lichnostnoe razvitie budushchego specialista: problemnoe pole issledovanij // Professional'no-lichnostnoe razvitie budushchego specialista: sbornik statej / Pod red. N. V. Bordovskoj.* – SPb. 2012. – S. 3–24.
5. P. Barrett, Y. Zhang, J. Moffat, K. Kobbacy. *An holistic, multi-level analysis identifying the impact of classroom design on pupils' learning Build Environ*, 59 (2013), pp. 678-689.
6. Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.* Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Eugene, D. R. (2020). *A multilevel model for examining perceptions of school climate, socioeconomic status, and academic achievement for secondary school students.* *J. Educ. Stud. Placed Risk* 25, 79–99. doi: 10.1080/10824669.2019.1670067.
8. Demirtas-Zorbaz, S., Akin-Arikan, C., Terzi, R. (2021). *Does school climate that includes students' views deliver academic achievement? A multilevel meta-analysis.* *Sch. Eff. Sch. Improv.* 32, 543–563.
9. Burns, E. C., Collie, R. J., Van Bergen, P., Martin, A. J. (2022). *Intrapersonal and interpersonal psychosocial adjustment resources and achievement: A multilevel latent profile analysis of students and schools.* *J. Educ. Psychol.* 0726. doi: 10.1037/edu0000726.
10. Galimov, A, Kayumova L, *Digital Platform for Educational Research Coordination // Lecture Notes in Networks and Systems.* - 2024. - Vol.812. - P.205.
11. Tapalova O., Zhiyenbayeva N. *Artificial Intelligence in Education: AIED for Personalised Learning Pathways // The Electronic Journal of e-Learning (EJEL)* DOI:<https://doi.org/10.34190/ejel.20.5.2597>.
12. Sheymardanov Sh.F., Galimov A.M., Zhienbaeva N.B. *Motivacionno-didakticheskij instrumentarij vybora pedagogicheskoy professii // metodicheskoe posobie// Almaty: «Kemel kitap», 2025. 85s.*
13. Abdigapbarova U.M., Zhienbaeva N.B. *Professional'naya podgotovka budushchego uchitelya na osnove studentocentrirovannogo obucheniya v usloviyah cifrovoj sredy.* *Vestnik KazNPU*

imeni Abaya. *Seriya Pedagogika i psihologiya*. №2 (47) 2021, С.31-40. <https://doi.org/10.51889/2021-2.2077-6861.03>.

14. Partanen, Lauri. "How student-centred teaching in quantum chemistry affects students' experiences of learning and motivation—a self-determination theory perspective." *Chemistry Education Research and Practice* 21.1 (2020): 79-94.

15. Gustavsson, Laila, et al. "Ways of dealing with science learning: A study based on Swedish early childhood education practice." *International Journal of Science Education* 38.11 (2016): 1867-1881.

16. Wang, Shutao, and Demei Zhang. "Student-centred teaching, deep learning and self-reported ability improvement in higher education: Evidence from Mainland China." *Innovations in Education and Teaching International* 56.5 (2019): 581-59 17. Silova, I., J. Rappleye, and Y. You. 2020. "Beyond the Western Horizon in Educational Research: Toward a Deeper Dialogue about Our Interdependent Futures." *ECNU Review of Education* 3 (1): 3–19.

18. Degago, Adinew Tadesse, and Luckson Muganyizi Kaino. "Towards student-centred conceptions of teaching: the case of four Ethiopian universities." *Teaching in Higher Education* 20.5 (2016) 493-505.

19. Galimov A., Sheymardanov S., Nasibullov R., Yarullin I. *Digital Platform for Teachers? Professional Development // Lecture Notes in Networks and Systems*. - 2024. - Vol.695 LNNS, Is. - P.883-890.

МРНТИ 15.81.99

<https://doi.org/10.51889/2959-5967.2025.84.3.019>

Капбасова Г.Б.¹ , Нагымжанова К.М.² , Жолшыбекова Р.О.*²

¹ Карагандинский университет им. Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан)

² Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан)

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ ЖИЗНЬЮ И ГЕНДЕРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ У МОЛОДЕЖИ

Аннотация

Проблема «удовлетворенность жизнью» с точки зрения психологической науки представляет значительный интерес, связанный прежде всего с развитием социальных, гуманитарных и общественных наук. Особенно важной эта проблема становится в рамках изучения удовлетворенностью жизнью у молодого поколения в нашей стране. Это объясняется тем, что наша страна переживает переходный процесс, на который влияют различные факторы, такие как интеграция Казахстана в глобальное сообщество, рост численности населения и другие. Следовательно, молодежи, по сравнению со старшим поколением, становится больше, что в свою очередь, показывает положительную тенденцию прироста населения в нашей стране. Таким образом, цель этой статьи - провести сравнительный анализ удовлетворенности жизнью и гендерной идентичности среди молодежи.

Научная и практическая значимость работы состоит в теоретическом вкладе в гуманистическую и позитивную психологию, а также результаты исследования можно применить в консультативной и тренинговой работе при работе с молодежью. Методологической основой являются теории З. Фрейда, Дж. Б. Уотсона, Эд. Л. Торндайка, В. Франкла и др., рассматривающие проблему удовлетворенности, счастья, смысла жизни, экзистенции. Исследования проводились при помощи стандартизованных и валидизированных методик, которые показывают, что существуют различия удовлетворенности жизнью испытуемых с различной гендерной идентичностью.

Полученные результаты вносят значительный вклад в развитие гуманистической и позитивной психологии и связана с развитием психологического благополучия и удовлетворенности жизнью молодежи Казахстана.